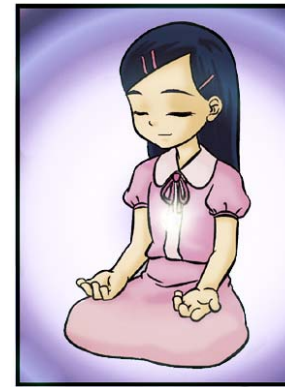

Introduction Health

Wittaya Tanaree
Public Health
Science and Technology Faculty
Rajabhat Chaingmai University

สุขภาพ - - Health

สุขภาพ หมายถึง สภาวะแห่งความ
สมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสามารถอยู่
ในสังคมได้อย่างมีความสุขมิใช่เพียงแต่
ปราศจากโรคและความพิการเท่านั้น
(WHO)

มิติของสุขภาพ

สุขภาพทางกาย (Physical Health)

หมายถึง สภาพที่ดีของร่างกาย กล่าวคือ อวัยวะต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่ดีมีความแข็งแรงสมบูรณ์ทำงานได้ตามปกติ และมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนอย่างดี ซึ่งสามารถก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

ลักษณะของสุขภาพที่ดีทางกาย ประกอบด้วย

1. ร่างกายมีความสมบูรณ์และแข็งแรง
2. ระบบต่าง ๆ อวัยวะทุกส่วนทำงานเป็นปกติและมีประสิทธิภาพ
3. ร่างกายเจริญเติบโตในอัตราปกติ และมีความสัมพันธ์กับความเจริญงอกงามทางด้านอื่น ๆ
4. ร่างกายแข็งแรง สามารถทำงานได้นาน ๆ ไม่เหนื่อยเร็ว
5. การนอนหลับและการพักผ่อนเป็นไปตามปกติ ตื่นขึ้นมาด้วยความสดชื่นแจ่มใส
6. พันมีความคงทนแข็งแรง และมีความเป็นระเบียบสวยงาม
7. หูและตามีสภาพที่ดี สามารถรับฟังและมองเห็นได้ดี
8. ผิวหนังมีความสะอาดเกลี้ยงเกลา สดชื่นและเปล่งปลั่ง
9. ทรวดทรงได้สัดส่วน
10. ปราศจากความอ่อนแอและโรคภัยไข้เจ็บใด ๆ

สุขภาพจิต (Mental Health)

หมายถึง สภาพของจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ ทำจิตใจให้เบิกบานแจ่มใส มิให้เกิดความคับข้องใจหรือขัดแย้งภายในจิตใจ ซึ่งสามารถช่วยให้ปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข สุขภาพทางจิตที่ดีย่อมมีผลมาจากสุขภาพทางกายที่ดีด้วย

ลักษณะผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี

1. ไม่เป็นโรคจิต โรคประสาท
2. สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้
3. มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ๆ
4. มีชีวิตมั่นคง ไม่ขัดแย้ง เมื่อใดก็ตามที่มีความสุข ความสบายใจ
5. ยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเอง เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล
6. ยอมรับข้อบกพร่องของตนเอง ให้อภัยข้อบกพร่องของคนอื่น
7. มีความรับผิดชอบ

8. มีความพึงพอใจกับงานและผลงานของตนเอง พอใจที่จะเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ

9. แก้ไขความไม่สบายใจ ความคับข้องใจ และความเครียดของตนเองได้

10. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่หวาดระแวงผู้อื่นเกินควร

11. มีอารมณ์มั่นคง เป็นคนอารมณ์ดี มีอารมณ์ขันบ้าง

12. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

13. สามารถควบคุมความต้องการของตนเองในความเป็นแนวทางที่สังคมยอมรับ

14. แสดงออกด้วยความรู้สึกสบาย ๆ

15. อยู่ในโลกความเป็นจริง สามารถเผชิญกับความจริงได้

สุขภาวะทางสังคม

หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี และมีสันติภาพ เป็นต้น

สุขภาวะทางจิตวิญญาณ

หมายถึง ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุด ซึ่งหมายถึงพระนิพพาน หรือพระผู้เป็นเจ้า หรือความดีสูงสุด สุขภาวะทางจิตวิญญาณจึงหมายถึงมิติทางคุณค่าที่สูงสุดเหนือไปจากโลกหรือภาพภูมิทางวัตถุ การมีศรัทธาและมีการเข้าถึงคุณค่าที่สูงส่ง ทำให้เกิดความสุขอันประณีตลึกล้ำ

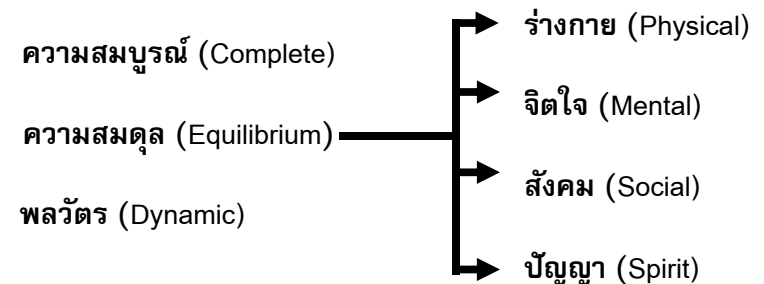

ปัญญา

หมายถึง ความรู้ทั่ว รู้เท่าและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดี ความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเพื่อผู้อื่น

พรบ.สุขภาพแห่งชาติ
3 มีนาคม 2550

สุขภาพ ??????

“การเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นจากที่มีการแพร่เชื้อโรคและกรณีที่ไม่ใช่เชื้อโรค”

การบริการสุขภาพ

คือ การจัดบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาความต้องการของประชาชนในเรื่องสุขภาพและเป็นการยกระดับสุขภาพของประชาชนให้ดีขึ้น

องค์ประกอบของการบริการสุขภาพ

1. การส่งเสริมสุขภาพ : Health Promotion
2. การป้องกันสุขภาพ : Health Prevention
3. การรักษาสุขภาพ : Treatment or Curative
4. การฟื้นฟูสุขภาพ : Rehabilitates

HEALTH PROMOTION หมายถึง

ขบวนการส่งเสริมให้ประชาชน เพิ่มสมรรถนะในการควบคุม และปรับปรุงสุขภาพของตนเอง ในการบรรลุซึ่งสุขภาวะอันสมบูรณ์ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม" บุคคล และกลุ่มบุคคลจะต้องสามารถบ่งบอก และตระหนักถึงความมุ่งมั่นปรารถนาของตนเอง สามารถตอบสนองต่อปัญหาของตนเอง และสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม หรือปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หรือปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ อีกทั้งยังสามารถควบคุมปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ เช่น ลดปัจจัยเสี่ยงที่ก่อให้เกิดมะเร็ง การขาดการออกกำลังกาย การขาดจิตสำนึกในเรื่องความปลอดภัย ทำให้เกิดอุบัติเหตุ หลีกเลี่ยงจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษที่เป็นสาเหตุที่ทำลายสุขภาพ ขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญ หรือเน้นให้การเพิ่มในด้านปัจจัยส่งเสริมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายมากขึ้น รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

Health Prevention

หมายถึงการกระทำหรืองดกระทำบางสิ่งบางอย่าง
เพื่อไม่ให้เกิดการเจ็บป่วย
หรือเป็นโรคแล้วและการป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ
ในกรณีที่หายจากการเจ็บป่วยเป็นโรคแล้ว

Treatment or Curative

หมายถึง รูปแบบการรักษาที่ตั้งอยู่บน
การสันนิษฐานและการวินิจฉัยของแพทย์.
เป็นสิ่งที่กระทำหลังจากเกิดอาการเจ็บป่วยแล้ว

Rehabilitees

การแก้ไขพยาธิสภาพที่เกิดขึ้นและฟื้นฟูเพื่อให้
สมรรถภาพการทำงานสามารถกลับมาใช้งานได้
ตามปกติหรือใกล้เคียงกับปกติ

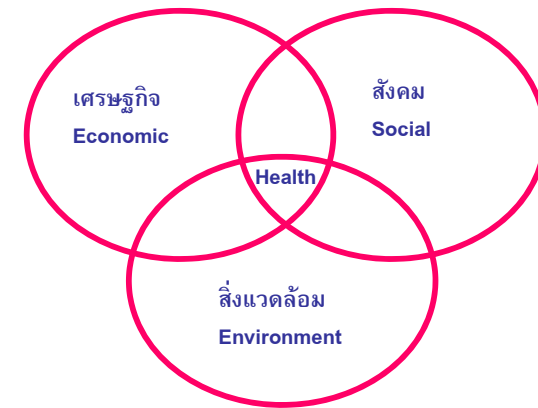
กฎบัตรออตาว่า

กฎบัตรอตตาวา

1. สร้างนโยบายสาธารณะที่เข้มแข็งและเอื้อต่อสุขภาพ
2. สร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ
3. เสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง
4. พัฒนาทักษะส่วนบุคคล
5. ปรับเปลี่ยนบริการสุขภาพ

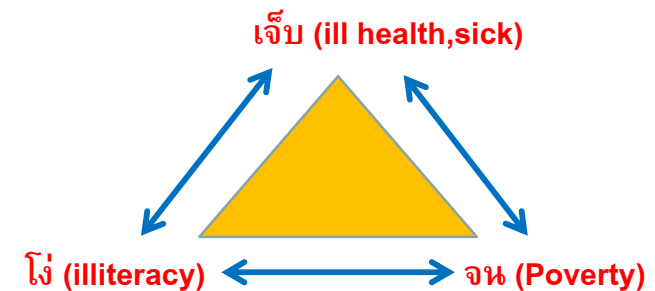
สุขภาพเป็นแกนกลางของการพัฒนา

ความสำคัญของสุขภาพ

- ชาวตะวันออก → อโรคยา ปรมมา ลากา
ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ
- ชาวตะวันตก → Health is the greatest blessing of all
สุขภาพคือพรอันประเสริฐ
- ชาวอาหรับ → He who has health has hope
and he who has hope has everything
คนที่มีสุขภาพดี คือ คนที่มีความหวังและ
คนที่มีความหวัง คือคนที่มีทุกสิ่งทุกอย่าง

ความสำคัญของสุขภาพ

วงจรแห่งความชั่วร้าย : วงจรอุบาทว์

สุขภาพ คือ คุณภาพของชีวิต

Health is a quality of life

คุณภาพชีวิต = การศึกษา + เศรษฐกิจ
+ สุขภาพ

สุขภาพเป็นบูรณาการที่สำคัญ
ส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิต

สุขภาพเป็นบูรณาการที่สำคัญ
ส่วนหนึ่งของการการศึกษา

ความจำเป็นพื้นฐาน (Basic Minimum Need หรือ BMN หรือ จปฐ.)

มาตรฐานขั้นต่ำของคุณภาพชีวิต
กำหนดให้มีตัวชี้วัด 9 หมวด ดังนี้

- หมวดที่ 1 อาหารดี
- หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย
- หมวดที่ 3 ศึกษาอเนกามัยถ้วนทั่ว
- หมวดที่ 4 ครอบครัวปลอดภัย
- หมวดที่ 5 รายได้ดี
- หมวดที่ 6 มีลูกไม่มาก
- หมวดที่ 7 อยากร่วมพัฒนา
- หมวดที่ 8 พาสู่คุณธรรม
- หมวดที่ 9 บำรุงสิ่งแวดล้อม

สุขภาพดีถ้วนหน้า (Health for All = HFA)

สุขภาพดีถ้วนหน้า คือ การที่ทุกคนเกิดมามีชีวิตยืนยาวและมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพ ไม่เจ็บป่วยด้วยสาเหตุที่ไม่จำเป็น และสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ และสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างมีคุณภาพ และตายอย่างมีศักดิ์ศรี

สุขภาพดีถ้วนหน้า (Health for All = HFA)

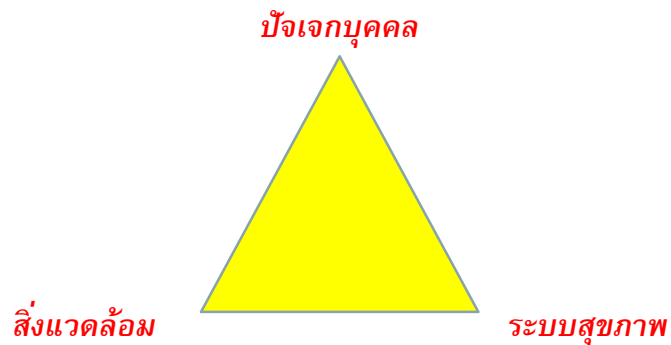
- ไม่เจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้
- เมื่อเจ็บป่วย สามารถเข้าถึงและใช้สถานบริการได้อย่างเหมาะสม และทัดเทียมกัน
- มีชีวิตยืนยาว มีคุณค่าและสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคม
- เกิดและตายอย่างมีศักดิ์ศรี

ทุกอย่างคือสุขภาพ (All for Health AFH) : ระบบสุขภาพ

ระบบที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในสังคม

- สร้างเสริมสุขภาพของคนบนฐานของศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม เคารพในสิทธิ คุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อันจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกัน
- มีโครงสร้างครบถ้วนและมีการทำงานที่สัมพันธ์เชื่อมโยงและสอดประสานกันอย่างมีบูรณาการ
- มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ควบคุมค่าใช้จ่ายได้ ตรวจสอบได้และมีความรับผิดชอบร่วมกันอย่างสมานฉันท์
- มีปัญญา/ความรู้เป็นฐาน เรียนรู้และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ฟังตนเองได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลสำคัญต่อสุขภาพ

องค์ประกอบด้านปัจจัยบุคคล

1. กรรมพันธุ์
2. เชื้อชาติ
3. อายุ
4. ปัจจัยทางสรีรวิทยา
5. ความเชื่อ
6. ความรู้
7. พฤติกรรมสุขภาพ
8. เพศ
9. ระดับพัฒนาการ
10. ปัจจัยทางด้านจิตใจ
11. ทัศนคติ
12. ค่านิยม

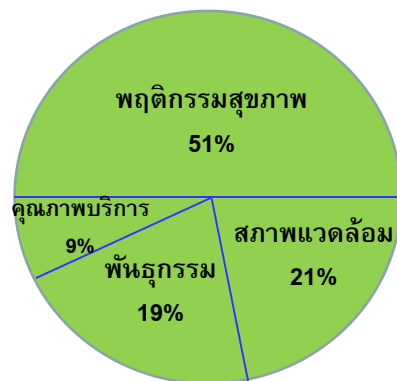
องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม

1. สิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพ (Physical Environmental)
2. สิ่งแวดล้อมทางด้านชีวภาพ (Biological Environmental)
3. สิ่งแวดล้อมทางด้านเคมี (Chemical Environmental)
4. สิ่งแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม (Social-economic Environmental)

องค์ประกอบด้านระบบสุขภาพ

1. นโยบาย
2. แผนพัฒนา
3. การบริหาร
4. การอำนวยการ
5. การควบคุมประเมินผล
6. การจัดองค์กร
7. ทรัพยากร
8. คุณภาพบริการสุขภาพ

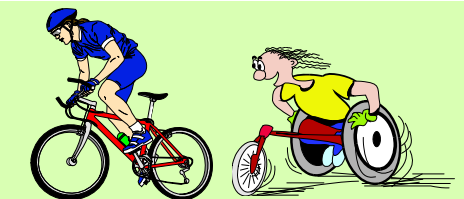
ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดสภาวะสุขภาพของบุคคล

พฤติกรรมสุขภาพ 10 ด้าน

(Pender, 1987)

1. การดูแลตนเองโดยทั่วไป
2. โภชนาการ
3. ออกกำลังกาย&นันทนาการ
4. แบบแผนการนอนหลับ
5. การสร้างสัมพันธภาพ

6. ขจัดความเครียด
7. มีจุดมุ่งหมายในชีวิต
8. ตระหนักในคุณค่าของตนเอง
9. ควบคุมสิ่งแวดล้อม
10. การใช้ระบบบริการสุขภาพ

ปัจจัยที่กำหนดสุขภาพในศตวรรษที่ 21

- สันติภาพ
- การศึกษา
- ที่อยู่อาศัย
- ความมั่นคงทางสังคม อาหาร รายได้
- การให้อำนาจสตรี
- ระบบนิเวศที่มั่นคง
- การใช้ทรัพยากรที่ยั่งยืน

ปัจจัยที่กำหนดสุขภาพในศตวรรษที่ 21 - ต่อ

- ความเป็นธรรมในสังคม
- ความยากจน
- ความเคารพสิทธิมนุษยชน
- ความเสมอภาค
- แนวโน้มทางประชากรศาสตร์ (สังคมสูงอายุ)
- การเติบโตของเมือง
- โรคติดเชื้อทั้งเก่าและใหม่และความชุกของโรคเรื้อรัง

ปัจจัยที่กำหนดสุขภาพในศตวรรษที่ 21 - ต่อ

- ปัญหาสุขภาพจิต
- ปัจจัยข้ามชาติ
- การผสมผสานเศรษฐกิจโลก
- ตลาดการเงิน การค้า สื่อ เทคโนโลยี
สิ่งแวดล้อม ค่านิยม
- วิถีชีวิตทุกวัย

เทคนิค 10 อ.กับการดูแลสุขภาพ

1. อาหาร	6. อัจฉริยะ
2. อารมณ์	7. อติเรก
3. อโรคยา/อนามัย	8. อบายมุข
4. ออกกำลังกาย	9. อบอุณห
5. อุบัติเหตุ	5. อนาคต

สุขบัญญัติ 10 ประการ

- ดูแลรักษาและของใช้ให้สะอาด
- รักษาฟันให้แข็งแรง และแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง
- ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่าย
- กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สีฉูดฉาด
- งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ
- สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น
- ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท
- ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และตรวจสุขภาพประจำปี
- ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ
- มีสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมสร้างสรรค์สังคม

สิทธิผู้ป่วย 10 ประการ

1. ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิพื้นฐานที่จะได้รับบริการด้านสุขภาพ ตามบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
2. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะรับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เนื่องจากความแตกต่างด้านฐานะ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สังคม ลัทธิการเมือง เพศ อายุ และลักษณะของความเจ็บป่วย
3. ผู้ป่วยที่ขอรับบริการด้านสุขภาพมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอ และเข้าใจชัดเจน จากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเลือกตัดสินใจในการยินยอมหรือไม่ยินยอมให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพปฏิบัติต่อตน เว้นแต่เป็นการช่วยเหลือรีบด่วนหรือจำเป็น

สิทธิผู้ป่วย 10 ประการ (ต่อ)

4. ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงชีวิต มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือรีบด่วนจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยทันทีตามความจำเป็นแก่กรณี โดยไม่คำนึงว่าผู้ป่วยจะร้องขอความช่วยเหลือหรือไม่
5. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบชื่อ สกุล และประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่เป็นผู้ให้บริการแก่ตน
6. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะขอความเห็นจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่น ที่มีได้เป็นผู้ให้บริการ แก่ตน และมีสิทธิในการขอเปลี่ยนผู้ให้บริการ และสถานบริการได้
7. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง จากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ โดยเคร่งครัด เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

สิทธิผู้ป่วย 10 ประการ (ต่อ)

8. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างครบถ้วนในการตัดสินใจเข้าร่วม หรือถอนตัวจากการเป็นผู้ถูกทดลองในการทำวิจัยของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ
9. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเฉพาะของตนที่ปรากฏในเวชระเบียนเมื่อร้องขอ ทั้งนี้ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่น
10. บิดา มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม อาจใช้สิทธิแทนผู้ป่วยที่เป็นเด็กอายุยังไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์ ผู้บกพร่องทางกายหรือจิต ซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิด้วยตนเองได้

Thank you for your Attention